

ВІДГУК
ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА
доктора економічних наук, старшого наукового співробітника
ЗАХАРІНА СЕРГІЯ ВОЛОДИМИРОВИЧА
на дисертаційну роботу
САКУН ОЛЕКСАНДРИ СЕРГІЇВНИ
на тему: «Формування інвестиційного ресурсу структурної модернізації
економіки України»,
представлену на здобуття наукового ступеня доктора
економічних наук за спеціальністю
08.00.03 – економіка та управління національним господарством

Актуальність теми дисертації

Головною відмінною рисою сучасних структурних трансформацій економіки є перехід до постіндустріального суспільства. Важливою особливістю цього процесу є те, що він відбувається в умовах глобалізації, формування єдиного глобального науково-технологічного, соціально-економічного й екологічного простору при поступовому зміщенні центру уваги в прийнятті радикальних технологічних і економічних рішень із національного на глобальний, наддержавний рівень. Реалізація таких перетворень потребує вдосконалення технологічної, галузевої та структурної організації національної економіки, активізації всієї сукупності організаційно-економічних, фінансових та інфраструктурних чинників. За умови обмеженості державних фінансових ресурсів особливої актуальності набуває проблема пошуку додаткових джерел фінансування з метою активізації структурної перебудови економіки. Одним із найпоширеніших інструментів реалізації таких дій є інвестиційний ресурс.

Отже, формування інвестиційного ресурсу структурної модернізації економіки України є важливою і значущою проблемою, що має теоретичне, методологічне, науково-практичне та прикладне значення.

У зв'язку з цим дисертаційна робота О.С.Сакун, присвячена поглибленню теоретико-методологічних та науково-практичних положень щодо формування інвестиційного ресурсу структурної модернізації економіки, є актуальною.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, представлених у дисертації

Ознайомлення з матеріалами дисертації, авторефератом та публікаціями здобувача дає підстави зробити такі висновки:

1. Наукові положення, рекомендації та елементи наукової новизни, які виносяться автором на захист, можна вважати достатньо обґрунтованими та достовірними. Вони базуються на положеннях наукових праць вітчизняних та зарубіжних учених-економістів з питань інвестицій та структурної модернізації економіки.

2. Обґрунтованість одержаних результатів дослідження забезпечено використанням загальнонаукових (аналіз, синтез, індукція, дедукція, порівняння та логічне узагальнення) та спеціальних методів (статистичний, аналітичного групування, структурний аналіз, системний підхід).

3. Аргументованість наукових положень дисертаційної роботи базується на використанні у процесі дослідження статистичної та фактологічної інформації, що ґрунтується на даних української і міжнародної статистики, нормативно-правових актах України.

4. В роботі визначено й логічно поставлено низку основних завдань, вирішення яких дозволило досягти мети дисертаційної роботи – розроблення теоретико-методологічних основ формування інвестиційного ресурсу та обґрунтування практичних рекомендацій щодо реалізації його впливу на структурну модернізацію економіки України в сучасних умовах.

5. Вирішення комплексу поставлених завдань, правильний вибір методів дослідження, достатня теоретична база забезпечили наукову обґрунтованість положень, висновків та рекомендацій проведеного дослідження.

Наукова новизна результатів дослідження

Аналіз дисертаційної роботи показав, що одержані й зафіксовані результати дослідження мають теоретичну та практичну значущість. Основні досягнення автора конкретизуються в таких елементах наукової новизни:

1. Обґрунтовано методологічні засади дослідження інвестиційного ресурсу структурної модернізації економіки на основі застосування системно-синергетичного підходу, що надало можливість обґрунтувати витoki наукового розуміння економічної сутності, тенденцій та перспектив розвитку інвестиційного ресурсу національної економіки; фундаментальний вплив такого ресурсу в структурній перебудові економіки країни; структуру відповідного організаційно-управлінського механізму; добір методичного інструментарію оцінювання та прогнозування інвестиційного ресурсу. Зазначене дозволило сформувати необхідний науковий базис для визначення напрямів модернізації економіки України в контексті інвестиційного впливу (с.137-158).

2. Сформовано архітектуру механізму структурної модернізації національної економіки, засновану на доведенні ключового впливу на забезпечення модернізації економіки країни зворотних взаємозв'язків між формуванням інвестиційного ресурсу, підприємницькою діяльністю та державним регулюванням щодо сприяння економічним структурним змінам. Це стимулюватиме нарощення фінансових, інноваційних, технологічних та організаційно-економічних ресурсів задля забезпечення підвищення рівня економічного розвитку в контексті модернізації (с.87-109).

3. Запропоновано алгоритм управління інвестиційним ресурсом у контексті забезпечення структурної модернізації економіки, який являє собою послідовність етапів вибору інструментів формування стратегічних інвестиційних пріоритетів сприяння глобальному інвестиційно-інноваційному простору (с.370-394).

4. Сформульовано методологічний базис оцінювання ефективності інвестиційного ресурсу національної економіки на основі розробки та розрахунку системи індикаторів інвестиційних структурних зрушень національної економіки та обґрунтування єдиного інтегрального індикатора ефективності інвестиційного ресурсу структурної модернізації економіки країни. Використання зазначеного інструментарію дозволить аналізувати стан

інвестиційного ресурсу, а також здійснювати прогностичні розрахунки для прийняття оптимальних управлінських рішень в контексті інвестиційного розвитку країни (с.158-181).

5. Удосконалено теоретичні підходи щодо визначення архітектури системи державного впливу на формування інвестиційного ресурсу структурної модернізації національної економіки, головна відмінність якого полягає в ідентифікації системоутворюючого регулятора та побудові послідовності дій стосовно вибору найвагоміших важелів впливу на структурування економіки країни. Ефективність зазначеного конструкту вимагає взаємодії компонентів інвестиційного ресурсу через поєднання правових, фінансово-економічних та організаційно-адміністративних елементів структурної політики держави. Зазначений ефект буде досягнуто на основі гармонізації регулюючих і стимулюючих дій державних органів влади в контексті структурної модернізації економіки країни. (с. 240-262).

6. Набули подальшого розвитку наукові підходи щодо використання інвестиційних інструментів закордонного досвіду для структурної модернізації економіки країни та формування пропозицій щодо адаптації його елементів до впровадження у вітчизняну практику. Це створить сприятливі умови для впровадження найуспішніших практик зарубіжного досвіду в процес створення ефективної системи інвестиційного розвитку частині структурних змін національної економіки (с. 263-320).

7. Розвинуто теоретико-наукові підходи щодо сутнісного трактування дефініції «інвестиційний ресурс», що на відміну від відомих підходів репрезентує його як систему взаємопов'язаних елементів, згрупованих за такими категоріями: фінансові, матеріально-технічні, інтелектуальні та інформаційно-правові. Таке визначення стало основою для структурування інвестиційного ресурсу за внутрішньою, ресурсною та результативною складовими. Це дало підґрунтя для з'ясування та доведення взаємозв'язку між інвестиційними та модернізаційними структурними перетвореннями в масштабах національної економіки (с. 45-64).

8. Висунуто пропозиції щодо застосування е-технологій для створення умов функціонування інвестиційної платформи, що являє собою систему функціональної взаємодії фінансового, організаційно-правового, інституційного, господарського середовища та соціальної сфери в процесі трансформації інвестиційного потенціалу в інвестиційний ресурс структурування економіки України. Експлуатація запропонованої технології створить умови для функціонування ефективного механізму нагромадження інвестиційного ресурсу структурної модернізації економіки України (с.340-365).

Висновки до дисертаційної роботи у повній мірі узагальнюють отримані автором найбільш значущі наукові результати проведеного дослідження.

Теоретико-методологічна та практична значущість результатів

Дисертанткою розроблено та обґрунтовано теоретичні і методологічні положення, практичні рекомендації щодо нового вирішення науково-прикладної проблеми формування інвестиційного ресурсу структурної модернізації економіки України, що охоплює одночасно всі чинники, перешкоди та фактори впливу на інвестиційний ресурс, удосконалення системи державного регулювання інвестиційної діяльності, розробку напрямів модернізації національної економіки та формування системи індикаторів оцінки та прогнозування інвестиційного ресурсу структурної модернізації економіки країни.

Запропоновані у дисертаційній роботі рекомендації доведені автором до рівня їх практичного використання. Достовірність одержаних в роботі результатів підтверджується довідками про практичне впровадження пропозицій авторки в діяльності Міністерства економічного розвитку і торгівлі України щодо розробки алгоритму управління інвестиційним ресурсом у контексті забезпечення структурної модернізації економіки (довідка № 37110/35567-07 від 20.12.2018 р.); Департаменту економічного розвитку Чернігівської обласної державної адміністрації при розробці рекомендацій

щодо регулювання процесу формування інвестиційного ресурсу в Чернігівській області (довідка № 01 01/723 від 28.08.2019 р.); Агенції регіонального розвитку Чернігівської області щодо обґрунтування доцільності створення інвестиційної платформи (довідка № 34 від 24.04.2019 р.) щодо визначення контурів системи державного впливу на формування інвестиційного ресурсу; Чернігівської обласної ради при розробленні рекомендацій щодо формування Стратегії розвитку Чернігівської області та м. Чернігова на 2018-2019 рр. у контексті сучасних факторів розвитку інвестиційного ресурсу національної економіки (довідка № 01-05/1246 від 14.05.2018 р.); Причорноморського науково-дослідного інституту економіки та інновацій (довідка № 68 від 19.02.2019 р.) при розробці методичних положень з моделювання інвестиційного розвитку країни; ТОВ «Молодіжна Інвестиційна Компанія» (довідка № 41/2 від 26.03.2019 р.) щодо ефективного механізму мобілізації інвестиційного ресурсу в регіоні; ТОВ БІК «Полісся-Чернігів» (довідка № 82 від 15.05.2019 р.)

Окремі теоретичні та науково-методичні положення дисертаційної роботи впроваджено в навчальний процес Чернігівського національного технологічного університету (акт № 346 від 06.02.2019 р.) при викладанні дисциплін «Інвестування», «Управління інвестиційними процесами», «Інвестиційний менеджмент».

Повнота відображення наукових положень, висновків і рекомендацій в опублікованих автором дисертації працях:

Результати дисертаційної роботи опубліковано в 60 наукових працях, з них: 1 одноосібна монографія обсягом 18,4 друк.арк., 8 розділів у колективних монографіях обсягом 2,25 друк. арк.; 22 статті у наукових фахових та наукометричних виданнях – 9,88 друк. арк.; 2 статті у наукових періодичних виданнях інших держав – 0,51 друк. арк.; 27 робіт у інших наукових виданнях та збірниках обсягом 4,49 друк. арк. Загальний обсяг публікацій – 44,92 друк. арк.; особисто автору належить – 39,5 друк. арк.

Зміст опублікованих праць у повній мірі розкриває сутність результатів проведеного дослідження. Це дозволяє зробити висновок, що якість, кількість і обсяг наукових праць, опублікованих О.С. Сакун, відповідає рівню докторської дисертації, їх зміст та тематична спрямованість відповідають спеціальності 08.00.03 – економіка та управління національним господарством.

Відповідність дисертації встановленим вимогам

Структура і зміст дисертаційної роботи логічно й послідовно пов'язані між собою. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, як із погляду сучасних науково-теоретичних досліджень, так і з позицій практичної реалізації, є достатнім.

Дисертаційна робота на тему «Формування інвестиційного ресурсу структурної модернізації економіки України» складається з вступу, п'яти розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Дослідження викладене на 440 сторінках, у тому числі 46 рисунків, 52 таблиці, 323 найменування літературних джерел та 15 додатків.

Ознайомлення із текстом рукопису, текстом автореферату, текстом представлених наукових праць дає змогу зробити висновок, що напрям представленого дослідження відповідає паспорту спеціальності 08.00.03 – економіка та управління національним господарством.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації

Оцінюючи в цілому достатній рівень розробки теоретичних і методичних положень, практичних рекомендацій, обґрунтованість наукових висновків і пропозицій, необхідно вказати на наступні зауваження.

1. У розділі 2 «Методологія дослідження інвестиційного ресурсу структурної модернізації економіки» (с.137-202) було б доцільно глибше розглянути методичні підходи до оцінювання стану модернізації національної економіки під впливом інвестиційних структурних змін (що представлені вітчизняними та іноземними науковцями), оскільки наявний методичний

інструментарій охоплює загальні аспекти структурних зрушень економіки та інвестиційні структурні зміни.

2. В дисертаційній роботі було представлено концепцію формування інвестиційного ресурсу структурної модернізації економіки (рис. 2.4, с.164), одним із принципів зазначається «забезпечення оптимальної структури інвестиційного ресурсу структурної модернізації економіки». На нашу думку, автором недостатньо розкрито авторське тлумачення оптимальної структури інвестиційного ресурсу структурної модернізації економіки. Зокрема, було б доцільно визначити (встановити) критерії оптимальності, як загальні, так і окремо для кожної складової інвестиційного ресурсу, які було зазначено в першому розділі роботи. При цьому слід мати на увазі, що у науковій літературі вже представлено окремі напрацювання з цих питань.

3. У четвертому розділі дисертаційної роботи автором приділено багато уваги зарубіжному досвіду формування систем регулювання інвестиційної діяльності та моделей інвестиційної політики, а відтак, слід було б провести аналіз сильних і слабких сторін відповідних стратегій провідних країн світу, а також оцінити реальні можливості України для запозичення ключових факторів успіху, які визначив автор (с.263-320).

4. На с. 271, рис. 4.5 «Механізм адаптації закордонного досвіду стимулювання інвестиційного ресурсу структурної модернізації економіки в Україні» дисертантка на основі проведеного дослідження визначає правові, економічні, адміністративні та координуючі методи впливу на формування інвестиційного ресурсу структурної модернізації економіки, проте залишається незрозумілим в якій саме послідовності повинні застосовуватись зазначені групи заходів, зокрема формування податкових преференцій для інвесторів та зміна джерел фінансування інвестицій з бюджетних на приватні.

5. На с.95 дисертації визначено основні напрями модернізації економіки України. Однак, у тексті рукопису зміст цих напрямів визначено фрагментарно. Відтак, було б доцільно детальніше розкрити зміст цих напрямів, вказати їх особливості та шляхи досягнення.

6. Автором наведено окремі пропозиції щодо застосування е-технологій в контексті створення платформи інвестиційного ресурсу структурної модернізації економіки України (с.340-365). Однак, вказані пропозиції, безсумнівно актуальні, потребують ретельного обґрунтування. Деталізації потребує як репрезентована архітектура інвестиційної платформи в частині організаційного контексту, інструментів та методів реалізації та застосування сценарного підходу, так і уточнення програмного інструментарію та середовища реалізації запропонованої моделі. Окрім того, доцільно чітко визначити джерела фінансування реалізації внесених пропозицій, відповідальних виконавців тощо.

7. Варто було б ретельніше відобразити процес практичного застосування алгоритму управління інвестиційним ресурсом структурної модернізації економіки, запропонований в підрозділі 5.3 (с.370-394). Доцільно було б більш детально пояснити, що автор розуміє під «трансформацією інноваційного потенціалу в інвестиційний ресурс як частину інвестиційного потенціалу національної економіки». Окрім того, слід взяти до уваги, що інші дослідники представили у науковій літературі інші підходи до вирішення заявленого здобувачкою завдання.

8. Дещо суперечливим є підхід автора до обґрунтування сценарного підходу розвитку інвестиційної діяльності України, в основу якого покладено оцінку узагальненого інтегрального показника ефективності інвестиційного ресурсу структурної модернізації економіки (с.394-419). Бажано було б відобразити методичний підхід до оцінки ефективності управління модернізаційними процесами на основі інформації про значення відповідних показників інвестування в модернізаційні проекти, рівня інноваційного розвитку економіки та впровадження інновацій у виробництво, що дало б можливість проводити такі розрахунки та робити висновки.

Проте, висловлені зауваження і зазначені недоліки не знижують позитивну оцінку теоретико-методологічного рівня та практичного значення результатів дисертаційної роботи О.С. Сакун.

Загальний висновок

Дисертаційна робота О.С. Сакун є системним, завершеним науковим дослідженням, яке присвячено вирішенню актуального завдання – розробленню теоретико-методологічних основ формування інвестиційного ресурсу та обґрунтування практичних рекомендацій щодо реалізації його впливу на структурну модернізацію економіки України в сучасних умовах.

За актуальністю обраної теми, науковою новизною і практичним значенням отриманих результатів, змістом і оформленням автореферат та дисертація на тему «Формування інвестиційного ресурсу структурної модернізації економіки України» відповідає вимогам пп. 9, 10, 12, 13, 14 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24.07.2013 р. (із змінами і доповненнями) Міністерства освіти і науки України, а її авторка, Сакун Олександра Сергіївна, заслуговує на присудження наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним господарством.

Офіційний опонент:

доктор економічних наук,
старший науковий співробітник,
директор ГО «Науково-дослідний
інститут економічного розвитку»

С.В. Захарін